

MERIDIANE

MERIDIANE

COLEGIUL HAMPSHIRE
din Massachusetts (S.U.A.)Centrul Național
de Cărți Idiș

Într-un peisaj idilic din centrul statului Massachusetts, printre dealuri line, întâlnești, surprinzător, o îngrădire de clădiri care aduce aieva cu un ștetl din Polonia, Ucraina sau Rusia. Casele aparțin Colegiului Hampshire și adăpostesc o instituție unică în felul ei - Centrul Național de Cărți Idiș, locul unde au fost salvate și adunate peste 1,5 milioane de cărți în această limbă. Cu 32.000 de membri, Centrul menține legături în toată lumea, primește cărți de pretutindeni (de curând, a venit un colet din Zimbabwe) și-i invită pe tineri să vină să studieze limba, literatura și cultura idiș. Povestea acestui Centru se leagă de numele unui tânăr care și-a propus să păstreze pentru generațiile viitoare de evrei o cultură în dispariție. Numele lui este Aron Lansky, fondatorul și directorul Centrului.

Aron Lansky s-a născut în 1955, la New Bedford, Massachusetts, și, în copilărie, a auzit vorbindu-se în idiș numai când părinții și bunicii lui, originari din Europa de Est, vroiau ca el să nu înțeleagă ceea ce spuneau. Interesul față de limba idiș i s-a trezit în 1973, când s-a dus la facultate și s-a înscris la un curs despre Holocaust. El recunoaște că l-a interesat nu atât Holocaustul ca atare, ci problemele legate de identitatea evreilor europeni și de cultura lor, dorind să găsească o explicație pentru ura viscerală a naziștilor germani față de acest popor. A început să studieze istoria modernă a evreilor și, pe parcurs, și-a dat seama că pentru a le înțelege cultura, trebuia să învețe idiș, care pentru evreii europeni, alături de ebraică, a devenit cea de-a doua lor limbă, vorbită în ultimii o mie de ani. Cu timpul, și-a dat seama cât de interesantă și vie este limba și cultura idiș. „Nu a fost vorba de vreun atașament nostalgic, ci de un mod de a înțelege identitatea evreiască”, afirmă el. Lansky nu este de acord cu ideologia anti-Diaspora din Israel care vrea să înlăture idișul din

Cum a salvat un tânăr evreu un milion de cărți în idiș

ARON LANSKY

cultura iudaică. „Fără idiș - susține el - nu există o identitate evreiască completă; acesta acoperă un mileniu de istorie, face legătura dintre trecutul biblic și istoria contemporană. Alegerea de către Israel a limbii ebraice a fost o idee excelentă, dar nu trebuie să se renunțe la idiș, mai ales dacă se ia în considerare faptul că în prima jumătate a secolului XX s-au publicat aproximativ 25-30.000 de titluri în idiș”. Din păcate, arată Lansky, în America idișul a dispărut, iar cultura idiș cu tot ceea ce a cuprins ea - muzică, literatură și teatru - a fost abandonată.

Dându-și seama de valoarea acestei culturi, la 23 de ani, Lansky s-a lansat în ceea ce a devenit aventura vieții lui - salvarea cărților idiș din întreaga lume. Fără nici un fel de resurse, deoarece organizațiile evreiești cărora li s-a adresat i-au refuzat fondurile, Lansky și prietenii lui (câțiva studenți săraci) au început să cotrobăie prin poduri și subsoluri în căutare de cărți, dar și a unui loc de depozitare. Întâlneau evrei bătrâni care le povesteau viața lor și le dădeau ceea ce mai aveau în bibliotecile lor, colindau anticariatele, scormoneau prin depozitele de gunoi ale municipalităților. Munca lor nu a fost în zadar. Până la urmă, au obținut și fonduri și loc de depozitare.

Acum Centrul a început să strângă cărți și din alte regiuni ale lumii, mai ales din America de Sud. Tot Centrul a început să traducă în engleză cele mai importante lucrări, să le retipărească pe cele deteriorate și să microfilleze cărțile. Următorul pas va fi să le facă accesibile pe Internet.

EVA GALAMBOS

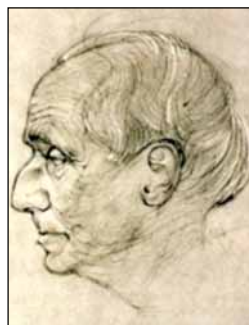
AHARON APPELFELD, distins cu titlul de Comandor al Ordinului Artelor și Literelor

Într-un număr din octombrie al cotidianului „Jerusalem Post”, este publicat un articol consacrat decernării, din partea Republicii Franceze, a titlului de Comandor al Ordinului Artelor și Literelor cunoscutului scriitor israelian Aharon Appelfeld, originar din Cernăuți, supraviețuitor al Holocaustului. Ceremonia, care a avut loc la laffo, a fost onorată de prezența E.S. Gérard Araud, ambasadorul Franței în Israel.

(Coresp. Tania Lovinescu)

Suprarealistul MAX ERNST (1891-1976)

„Max Ernst a creat opera suprarealistă cea mai complexă și cea mai densă”, scrie Joseph-Emile Muller, coautor al minieniciclopediei *Histoire illustrée de la peinture de l'art rupestre a l'art abstrait*, apărută la Paris, în 1971 (trad. românească - Sorin Mărculescu, Ed. Meridiane, 1973). Muller consideră că Max Ernst îl depășește pe Dali în profunzime și erudiție, ocolind orice capcană a vulgarității și valorificând moștenirea cubismului, a artei abstracte. A fost coleg de generație și de „orientare” cu Joan Miró, André Masson, prieten cu „teribilii” dada-iști (Tzara, Hugo Ball, Richard Huelsenbeck, Hans Arp), confrate cu Marcel Duchamp, Francis Picabia, Yves Tanguy, Magritte, abstracționistii Kandinski, Malevici, Kupka, Mondrian, neuitându-i pe Matisse, Dufy (fauvismul), Picasso, Léger, Braque (cubismul), Chirico (arta „metafizică”), Münch, Soutine, Chagall (expresionismul), Kokoschka (gruparea „Podul” - „Brücke”), Klee (gruparea „Călărețul albastru”), Utrillo („naivul” - „Blau reiter”) ș.a. Influențat de toți aceștia, influențând la rândul său, Max Ernst a știut să preia și nestemate din tezaurul biblic (ex. „Neprihănitul Iosif”, 1928).

Suprarealist prin vocație și formație, el a teoretizat această manieră, susținută de Bréton în literatură, scriind un volum de eseuri *Dincolo de pictură*, unde nu se sfiște să recurgă la Lautréamont (puțin înțeles și astăzi), ce știa să evoce elemente șocante din natura moartă și vie, animale și pietre, sentimente și năluca, „mașini de cusut, umbrele pe o masă de operație” etc. Umorele absurde rezultă din arta colajului care la Ernst capătă dimensiunile unor poeme în culori bine delimitate (azurii, negru, roșu, alb, gri, verde, vernil, ca dominante). (B.M.M.)

Pentru încercarea de a salva nouă evrei refugiați din Transnistria

Orașul Gura Humorului a primit titlul de „Drept între popoare”

evrei au fost împușcați. Demersurile pentru recunoașterea gestului familiei Belega au fost făcute de Asociația „Urmașii comunității evreiești din Humor”, care a trimis documentele necesare la Institutul „Yad Vashem” din Ierusalim. Deoarece nu a fost identificat nici un urmaș al familiei, distincția a fost înmănată orașului, de către Netta Balazs, vice-ambasador și secretar cu probleme culturale al Ambasadei Israelului. La ceremonie au participat prefectul de Suceava, Orest Onofrei, Friedrich Antschel, din partea Asociației Supraviețuitorilor Holocaustului, Tania Grinberg, din partea F.C.E.R., și alte oficialități.

În cadrul unei ceremonii solemne, primarului orașului Gura Humorului, Marius Ursaciuc, i-a fost înmănată diploma prin care localitatea a primit titlul de „Drept între popoare”. Prin acest gest, Statul Israel recunoaște actul de umanism și abnegație al familiei Valerian și Minodora Belega. În aprilie 1944, cu orașul aflat sub ocupație nazistă, familia Belega, deși era conștientă de pericolul la care se expunea, a adăpostit nouă evrei refugiați din Transnistria. După nouă zile, Valeriu Belega a fost denunțat de un vecin și a fost dus, împreună cu doi dintre fugarii la comandamentul german. După interogatoriu, Belega și cei doi

Schimbări politice dramatice pe scena politică israeliană

Mai multe momente importante au avut loc în actualitatea israeliană, ale căror consecințe vor determina reconfigurarea scenei politice. Premierul Ariel Sharon a decis să părăsească Likud-ul, pe care l-a înființat, și să-și formeze un alt partid, Kadima, cu orientare de centru-dreapta. El și-a motivat demersul prin faptul că, în cazul rămânerii în continuare în fruntea unui guvern Likud, din cauza opoziției aripii dure a partidului, nu ar putea urma politica de pace care va presupune noi cedări teritoriale, de această dată în Cisiordania. El speră că va fi învingătorul alegerilor anticipate din 28 martie, devansate în urma câștigării șefiei Partidului Muncii de către Amir Peretz, care a hotărât să-și retragă toți miniștrii din cabinetul de coaliție. Dar victoria lui Amir Peretz a avut o altă consecință neașteptată. Dezamăgit de înfrângerea suferită, Shimon Peres, liderul emblematic al social-democrației israeliene, a hotărât, la rândul său, să-și părăsească partidul la a cărui înființare a contribuit din plin. Chiar dacă nu va intra în Kadima, Peres a declarat că va sprijini acest partid în alegeri și i se va alătura premierului, deoarece, după părerea lui, este singurul capabil să conducă un guvern de coaliție viabil care să ducă mai departe procesul de pace în care se va implica și el.

Din păcate, perspectivele păcii au fost subminate de un nou atentat sinucigaș la Natanya, revendicat de Jihadul Islamic și soldat, potrivit ultimelor informații, cu șase morți și numeroși răniți. (E.G.)

- Ariel Sharon și Shimon Peres și-au părăsit partidele pe care le-au creat
- Atentat sinucigaș în Natanya

• 4 noiembrie 2005 - se împlinesc zece ani de la tragica moarte a primului ministru israelian Yitzhak Rabin, victimă a unui atentat comis de un extremist evreu în cursul unei mari demonstrații pentru pace. Născut în 1922, la Ierusalim, s-a remarcat prin activitatea desfășurată atât ca militar, cât și ca om politic.

• 4 noiembrie 1930 - s-a născut, la Iași, scriitorul HORIA ARAMĂ, autor al unor apreciate povestiri științifico-fantastice.

• 6 noiembrie 1931 - s-a născut, la Berlin, regizorul MIKE NICHOLS, stabilit în S.U.A. Filmul *Examenul maturității* i-a adus un Oscar.

• 6 noiembrie 1870 - s-a născut, la Liverpool, omul de stat LOUIS HERBERT SAMUEL. În 1902, a fost ales în Camera Comunelor, devenind apoi membru al guvernului. În 1920, a fost numit Înalt Comisar britanic în Palestina. În 1937, a fost înnoobilat, devenind Viconte.

• 7 noiembrie 1938 - tânărul evreu german HERSHEL GRYNSPAN a săvârșit un atentat împotriva diplomatului Ernst von Rath. Acest atentat a servit ca motiv pentru organizarea unui pogrom în cursul căruia au fost uciși zeci de evrei.

• 8 noiembrie 1920 - a murit, la Varșovia, marele scriitor de limbă idiș S. ANSKI. Cea mai cunoscută operă a sa este *Dibuk*, un poem dramatic în care autorul a folosit numeroase elemente din folclorul evreiesc.

• 8 noiembrie 1875 - s-a născut, la Kiev, istoricul EVGHENI TARLE. Opere fundamentale: *Blocada continentală*, *Napoleon*, *Războiul Crimeei* și altele. În 1927, a fost ales membru al Academiei de Științe a U.R.S.S.

• 10 noiembrie 1926 - a murit, la Berlin, JOSEF SCHWARTZ, unul dintre cei mai importanți baritoni ai vremii.

• 11 noiembrie 1910 - s-a născut, la Hârlău, dramaturgul MIHAIL DAVIDOGLU (Moise Davidson). Este autorul pieselor: *Omul din Ceatal*, *Minerii*, *Cetatea de foc*, *Nunta*.

ANIVERSĂRILE ȘI COMEMORĂRILE LUNII NOIEMBRIE

• 13 noiembrie 1998 - a murit, în S.U.A., baritonul ROMAN CYCOWSKI, care a făcut parte din grupul vocal „Comedian Harmonists”.

• 16 noiembrie 1924 - s-a născut, la Viena, omul de stat israelian CHAIM BAR-LEV. În 1939, s-a stabilit în Eretz Israel. A fost unul dintre cei mai remarcabili comandanți militari, aducând o importantă contribuție la întărirea armatei israeliene. A fost și reprezentantul diplomatic al țării sale la Moscova.

• 19 noiembrie 2005 - se împlinesc 105 ani de la nașterea scriitoarei ANNA SEGHERS. Este autoarea celebrului roman *A șaptea cruce*, în care zugrăvește soarta unor luptători antifasciști.

• 20 noiembrie 1925 - s-a născut, la Moscova, marea balerină MAIA PLISETKAIA. A fost primită în colectivul Teatrului Mare din Moscova, în 1943, atingând aici culmile artei coregrafice. A fost distinsă cu numeroase premii naționale și internaționale.

• 20 noiembrie 1915 - a murit, la New York, rabinul și omul de știință SALOMON SCHECHTER, născut la Focșani. A fost lector de teologie rabinică la Universitatea din Cambridge, iar apoi director al Jewish Theological Seminary din New York. A publicat diferite texte ebraice vechi, printre care *Eclesiastul* și *Documentul de la Damasc*.

• 23 noiembrie 2005 - împlinesc 60 de ani regizorul și actorul ASSI DAYAN, fiul fostului om politic Moșe Dayan.

• 23 noiembrie 1914 - s-a născut, la Corabia, ALICE SARAGEA, specialistă în microbiologie. A lucrat la Institutul „Cantacuzino”. A făcut parte din conducerea F.C.E.R.

• 23 noiembrie 1852 - s-a născut, la Göteborg, KARL WARBURG, istoric literar. Și-a adus contribuția la ridicarea Bibliotecii Naționale a Academiei din Stockholm.

• 23 noiembrie 1920 - s-a născut, la Cernăuți, poetul de expresie germană PAUL CELAN (Paul Ansel). După ce lucrează un timp la București, pleacă la Viena, iar apoi se stabilește la Paris. În multe din versurile sale descrie soarta evreilor în timpul Holocaustului. Volume de poezii: *Nisipul din urne*, *Mac și memorie*, *Trandafirul nimănu*, *Lumina-forță* și altele.

• 24 noiembrie 1994 - a încetat din viață poetul GEORGE ALMONINO, născut la București, în 1936. Volume de versuri: *Laguna*, *Omul de la fereastră*, *Nisipuri mișcătoare* etc.

• 27 noiembrie 2005 - împlinesc 80 de ani regizorul CLAUDE LANZMANN. A semnat regia a două filme consacrate Holocaustului: *Shoah* și *Sobibor*.

• 30 noiembrie 2005 - împlinesc 60 de ani (născut în 1945, la Galați) pianistul RADU LUPU. A fost distins la diferite concursuri internaționale. Și-a început activitatea concertistică în 1972, la New York.

SIEGFRIED WOLF